

**HOSPODÁŘSKO-POLITICKÝ
VÝVOJ ČESKOSLOVENSKÉ
EKONOMIKY V LETECH
1918 - 1922**

JAK SI VEDLY ČESKÉ ZEMĚ A SLOVENSKO V RÁMCI RAKOUSKA-UHERSKA PŘED 1.SV

- Protichůdné tendence v hospodářském vývoji v rámci habsburské monarchie v letech 1900-1913 (Předlitavsko x Zalitavsko)
- Podíl budoucího ČSR na veřejném a soukromém jmění R-U v roce 1913 byl vyčíslen na 32%
- Z národnostního hlediska bylo rozložení majetku nerovnoměrné – česká podnikatelská vrstva vlastnila jen ¼ až 1/3 akciového kapitálu v českých zemích
- České země byly v rámci R-U průmyslově nejvyspělejší a mírně převyšovaly i evropský průměr (bylo zde soustředěno kolem 60% průmyslu habsburské monarchie). Slovensko bylo méně rozvinuté. Totéž platilo v oblasti zemědělství
- V českých zemích byla do roku 1914 vybudována hustá železniční, silniční a poštovní síť. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi byla situace neuspokojivá
- V celém R-U procházelo exportem jen 7% HDP, kdy těžiště ZO tvořily průmyslově rozvinuté české země

VZNIK NOVÉHO STÁTU - ČESKOSLOVENSKA

- 28. 10. 1918 byl vyhlášen nový stát, ke kterému se o dva dny později přihlásilo i Slovensko (Martinská deklarace), Podkarpatská Rus byla připojena v průběhu roku 1919
- Mezinárodně uznané hranice se všemi sousedními státy mělo ČSR až v roce 1924
- Republikánské zřízení kodifikováno v ústavě z 29.2. 1920 (dvoukomorové Národní shromáždění = Poslanecká sněmovna 300 členů + Senát 150 členů)
- Předsedou první vlády byl Karel Kramář
- Nejvíce pravomocí mělo ministerstvo financí (měnové a finanční otázky, rozhodování o dovozu a vývozu, nostrifikace, zásobování potravinami, státní záruky průmyslovým podnikům, atd.)

MAPA ČESKOSLOVENSKA V ROCE 1928

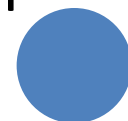

Zdroj: Wikipedie, dostupné na https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Czechoslovakia01_cs.png

DEMOGRAFIE

- Svojí rozlohou se ČSR řadilo na 13. místo mezi evropskými státy a počtem obyvatel na 9. místo
- Z R-U převzalo Československo cca 21% území a 25% obyvatelstva
- Z celkové populace tvořily více než 1/3 národnostní menšiny
- Rozdíl u různých ukazatelů hospodářské, technické a sociální úrovně mezi českou a slovenskou částí činil 30 až 70 let
- Spojení s českými zeměmi přineslo Slovensku prospěch v oblasti politické, národnostní i kulturní

MĚNOVÁ REFORMA

- Osamostatnění měny a měnová reforma byly jedny z prvních hospodářských opatření nového státu
- K měnové odluce došlo na začátku roku 1919, kdy nejdříve došlo k okolkování rakouských bankovek a následně vzniku nové měny, která byla vydávána do oběhu od července 1919 do února 1920
- V průběhu měnové reformy stát převzal do svých rukou pobočky Rakousko-Uherské banky na území ČR
- Na měnovou politiku existovaly 2 velmi rozdílné názory:
 1. Deflační koncepce (Rašín)
 2. Stabilizační přístup (Engliš)
- Původním záměrem deflační koncepce bylo zadržet až 80% oběživa, ale ve skutečnosti bylo zablokována jen 29%
- Než byla v roce 1926 zřízena Národní banka československá byl správou měny pověřen Bankovní úřad ministerstva financí

MĚNOVÁ REFORMA

- Zásluhou deflační politiky A. Rašína a také díky snaze zachovat únosnou míru deficitu státního rozpočtu se Československu podařilo zabránit hyperinflaci, se kterou se potýkaly měnové systémy okolních zemí
- Měnová odluka se také stala účinným nástrojem konkurenčního boje proti rakouskému a maďarskému kapitálu

SOCIÁLNÍ POLITIKA

- reformy v této oblasti byly výsledkem tlaku zdola, kterému majetné vrstvy ustupovaly z důvodu obavy ze sociálních revolucí
- Sociální politika se měla zaměřovat na slabší a méně majetné vrstvy – již před rokem 1914 existovala v českých zemích výrazná majetková a sociální diferenciacce, která se během války ještě více prohloubila
- V souvislosti s měnovou reformou byl v roce 1919 proveden **soupis majetku fyzických osob**, který se stal podkladem pro vyměření jednorázových dávek z majetku a jeho přírůstku
- Zákon o obstavení velkostatků (1918), podle kterého podléhaly úřednímu schválení transakce s majetkem velkostatkářů
- Uzákonění osmihodinové pracovní doby a šestidenního pracovního týdne (1918)
- Uzákonění státních podpor v nezaměstnanosti (1918)
- Zajištění péče o válkou postižené osoby (výplata rent)
- Ochrana práce žen a mladistvých

POZEMKOVÁ REFORMA

- Reformy v této oblasti měly směřovat k posílení malého a středního pozemkového vlastnictví a omezení velkostatků
- V roce 1918 zemědělská půda z velké části připadala šlechtě a církvi a velkostatky fungovaly na základě pozůstatků feudalismu
- Sestávala z několika zákonů, které vešly v platnost v letech 1919-1920 (Záborový zákon, Náhradový zákon, Přídělový zákon, který řešil příděl půdy novým nabyvatelům)
- K provádění reformy byl ustanoven Státní pozemkový úřad
- Cíle reformy byly **politické** (uklidnit venkov, upevnit vliv agrární strany) a **ekonomické** (posílit produktivní hospodaření, zvýšit přídělem půdy životní standard rolníků, podpořit modernizaci výroby)

KONSOLIDACE EKONOMIKY

- V prvních letech po válce byla největším problémem zásobovací krize u potravin a paliv a situace se stabilizovala až během roku 1921
- Podle dobových propočtů dosáhlo Československo v roce 1920 přibližně 90% objemu HDP z roku 1913, a i přes krizi v roce 1922 se podařilo tuto úroveň překročit v roce 1923
- Průmysl byl na konci války postižen hlubokým poklesem výroby, ale i strukturální deformací, kterou způsobila militarizace ekonomiky
- I když bylo ze strukturálního hlediska oživení ekonomiky nerovnoměrné, dostala se většina odvětví v roce 1921 na pokraj konjunktury a oživení výroby se projevilo i v zemědělství
- Změna politických poměrů v roce 1918 vytvořilo příznivé podmínky pro národnostně české a slovenské banky
- Měnový vývoj díky deflační politice probíhal ve znamení mírné inflace a souvisel i s pasivním saldem státního rozpočtu

NOSTRIFIKACE AKCIOVÝCH SPOLEČNOSTÍ

- Největší české podniky byly v době habsburské monarchie kapitálově a úvěrově propojeny s bankami, které po válce zůstaly za hranicemi Československa a stát nemohl tyto podniky kontrolovat, navíc hrozilo riziko nežádoucích majetkových transakcí
- Nostrifikační zákony z roku 1919 požadovaly přenést sídla a hospodářské vedení společností na československé území
- nucený výkup akcií nařízen nebyl, ale jejich majitelé je ve velkém prodávaly, čímž byl odstartován proces repatriace akcií (přesun cenných papírů od rakouských a maďarských vlastníků do ČSR, kde je skupovali čs. občané i právnické osoby, kteří disponovali potřebným kapitálem)
- Nostrifikace začala v roce 1919 a probíhala cca 10 let, kdy bylo nostrifikováno 235 podniků, jejichž základní kapitál se blížil 2 miliardám Kč
- Nostrifikace se netýkala jen průmyslových a obchodních podniků, ale také bank, kdy vídeňské velkobanky zakládaly pro své filiálky v ČSR nová ústředí za kapitálové účasti čs. bank a finančních skupin

VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY

- Rozpadem R-U přišla česká ekonomika v rámci zahraničního obchodu o svá odbytiště ale již v průběhu roku 1919 se podařilo navázat obchodní styky se zahraničím
- Podle dobových údajů můžeme říci, že v roce 1919 byla obchodní bilance silně pasivní, nejvýznamnějším obchodním partnerem bylo Rakousko, USA, Německo a Francie s Itálií
- Do zahraničního obchodu silně zasahovalo řízené hospodářství a v roce 1920 přešlo rozhodování o zahraničním obchodu pod Úřad pro zahraniční obchod
- Významnou úlohu měla celní ochrana domácího trhu
- V roce 1921 byl vývoz většiny druhů zboží uvolněn a brzy poté zcela liberalizován
- Dovoz ale až do poloviny 20. let podléhal povolovacímu řízení
- Od roku 1921 významně stoupla hospodářská výměna s Německem, které se stalo hlavním partnerem v rámci ZO

ÚSTUP OD ŘÍZENÉHO HOSPODÁŘSTVÍ A CESTA K PROSPERITĚ

- Vzhledem k situaci, ve které se ČSR nacházelo bezprostředně po skončení 1. SV, bylo nutné zavést v prvních letech řízené hospodářství, kdy stát dohlížel a řídil chod ekonomiky jeho snahou bylo zkonsolidovat československou ekonomiku
- V letech 1920-1921 bylo řízené hospodářství postupně odstraňováno a stát začal ve své hospodářské politice používat především nepřímé nástroje řízení
- Československo se ekonomicky osamostatnilo, začalo se formovat v integrovaný hospodářský celek a následky války překonalo ve srovnání se sousedními zeměmi rychleji

Děkuji za pozornost a
přeji hezký den

